

LICG HUISDIERENBIJSLUITER

DE HANDLEIDING VOOR HET HOUDEN VAN HUISDIEREN

Serie amfibieën

Spaanse ribbensalamander

Pleurodeles waltl

De Spaanse ribbensalamander is een vrij grote salamander die betrekkelijk oud kan worden. Opvallend zijn de oranje en gele plekjes op de flanken bij de ribpunten. Hieruit kan de salamander gif uitscheiden om vijanden af te weren. De Spaanse ribbensalamander is niet moeilijk te verzorgen en daarom ook geschikt voor beginnende salamanderhouders.

Kies het juiste dier voor uw situatie: lees vóór het kopen eerst of de Spaanse ribbensalamander het huisdier is dat u zoekt.

Algemeen

Ribbensalamanders zijn vrij eenvoudig te verzorgen salamanders. Ze verblijven grotendeels in het water. De Spaanse ribbensalamander kan ongeveer 30 centimeter lang worden. Hij oogt wat plomp en heeft een afgeplatte zwemstaart en een platte kop met een brede bek. Spaanse ribbensalamanders hebben een bruine tot grijze rug met zwarte vlekken. Op de flanken zitten acht tot tien oranje of gele knobbels, die gif kunnen uitscheiden. Deze liggen op de plaats van de onderliggende ribpunten, die soms door de huid heen steken. Aan de onderkant zijn ze wit, geel of grijs gekleurd, de onderkant van de staart is oranjeachtig. De Spaanse ribbensalamander is gemakkelijk te kweken en wordt wel als nakweek aangeboden. De Spaanse ribbensalamander kan minstens twaalf jaar oud worden.

Verschillende varianten

De Spaanse ribbensalamander wordt vaak als nakweek aangeboden onder de naam *Pleurodeles poireti*. De *Pleurodeles poireti* wordt wel de Algerijnse ribbensalamander genoemd en is weliswaar familie, maar geen variant van de Spaanse ribbensalamander. Voor zover bekend wordt *P. poireti* echter nooit geïmporteerd. Wel zijn sporadisch nakweekdieren van *P. nebulosus* van Tunesië beschikbaar. Deze soort blijft kleiner en heeft niet de typisch oranje kliertjes op de uiteinde van de ribben. *P. nebulosus* is afkomstig van het noorden van Tunesië en Algerije, kan op dezelfde manier gehouden worden maar is aanzienlijk moeilijker tot voortplanting te brengen.

Van nature

Spaanse ribbensalamanders leven in stilstaande en langzaam stromende watertjes in Spanje, Portugal en Marokko. Hij leeft vooral in het water, maar komt ook zonder problemen aan land. Daarnaast komen deze salamanders voor in tijdelijke poelen. Als deze in de zomer opdrogen, trekt hij zich terug in spleten in de bodem of bijvoorbeeld onder stenen. Daar houden zij vaak zomerrust. Salamanders halen ook adem via de huid. Hun huid is gevoelig voor uitdroging. De Spaanse ribbensalamander is vooral 's nachts actief. Net als de meeste amfibieën maakt de Spaanse ribbensalamander een metamorfose door: als larve hebben ze een andere vorm dan als volwassen dier. Tijdens deze metamorfose verandert niet alleen de bouw (anatomie) van het dier, maar ook de manier waarop het lichaam werkt (fysiologie).

Huisvesting

Bij het opzetten, inrichten en onderhouden van een terrarium of aquarium komt heel wat kijken. In de handleiding over terrariumtechniek leest u hoe u dat aan kunt pakken.

Omdat de Spaanse ribbensalamander niet agressief is naar soortgenoten kunt u, als uw aquarium of terrarium voldoende groot is, gemakkelijk meerdere exemplaren bij elkaar huisvesten. Huisvest salamanders nooit met soortgenoten die veel kleiner zijn, want kannibalisme komt veel voor onder salamanders. Ze kunnen beter niet samengehouden worden met andere diersoorten omdat de mannetjes deze kunnen omklemmen en verdrinken. De aanwezigheid van vissen leidt vooral bij de vissen tot onnodige stress en mogelijk doen de salamanders pogingen de vissen op te eten.

Per dier moet u rekenen op minimaal twintig liter. Het bodemoppervlak van het aquarium moet zo groot mogelijk zijn, zodat er voldoende zwemruimte is. Een diepte van 20 tot 30 centimeter volstaat. Salamanders zijn meesters in het ontsnappen. Zorg daarom dat er bij een aquarium en terrarium altijd een brede overhangende rand is van minimaal vijf centimeter of een goed sluitend deksel. Met een deksel voorkomt u bovendien dat er teveel water verdampt. Let er op dat er nog wel voldoende ventilatie in de bak is. Zorg ervoor dat er gelegenheid is het water te verlaten. Leg

in het aquarium eilandjes van kurk of laat een paar stenen boven het water uitsteken, zodat de dieren daarop kunnen uitrusten. U kunt ook een landgedeelte aanleggen.

In het aquarium kunt u kiezen voor een twee centimeter dikke grind- of zandbodem. Zorg voor schuilplaatsen; u kunt die maken met stenen bloempotscherven, stukken dakpan of gestapelde platte stenen. Pas wel op dat de scherven, dakpannen en stenen niet scherp zijn. In het aquarium kunt u ook planten aanbrengen, een goede beplanting verhoogt de hoeveelheid zuurstof overdag maar verlaagt deze 's nachts. Bovendien kunnen salamanders hier hun eitjes tegen afzetten en de planten gebruiken als schuilplaats. Geschikt hiervoor zijn *Vallisneria*, waterpest, Javamos en dergelijke. Richt u een deel van de bak als landgedeelte in, maak dan een bodem van bijvoorbeeld bosgrond, turfmoles, en spagnummos, veenmos. Zo voorkomt u dat de bodem te scherp is voor uw dieren. Zorg ook hier voor schuilplaatsen. U kunt hiervoor stenen, hout en schors gebruiken. Als u er voor zorgt dat de ene kant van het terrarium vochtig is en de andere kant droger, dan kan uw salamander zelf zijn vochtigheid regelen.

Het water houdt u schoon met behulp van een filterinstallatie. Filterinstallaties voor vissen zijn hiervoor geschikt. Houd er bij de inrichting rekening mee dat u het aquarium of terrarium gemakkelijk kunt schoonmaken.

Richt het aquarium in en laat het vier tot zes weken staan voordat u uw salamanders in het aquarium huisvest. Op deze manier kan er een evenwicht ontstaan voordat het aquarium bewoond gaat worden en kunnen de planten wortelen. U kunt eventueel een bacteriecultuur kopen om het filter sneller te starten en ook kunt u voeding voor deze bacteriën kopen in de aquarium- of dierenspeciaalzaak. Als er geen evenwicht in de watersamenstelling is omdat het filter nog niet goed werkt, kunnen de afvalstoffen die de salamanders produceren niet afgebroken worden. De salamanders worden dan ziek en gaan dood. Test iedere maand de waterkwaliteit, in de dierenspeciaalzaak kunt u hiervoor testkits kopen. De hardheid van het water moet tussen 8 en 18 °DH liggen, de pH (zuurgraad) tussen 6.5 en 8.5. Als grenswaarden voor stikstofproducten kunt u aanhouden voor ammoniak 0.012 mg/l, voor nitriet 0.1 mg/l en voor nitraat 50 mg/l. Het is verstandig de waarden van de verschillende stikstofproducten wekelijks te controleren. Chloor is giftig voor salamanders; in Nederland zit dit zelden in het water, maar als uw leidingwater chloor bevat moet dit verwijderd worden. Dit kan door het water over actieve kool leiden of een waterverbeteraar toe te voegen. Gebruik voor uw installatie kunststof leidingen die speciaal voor aquaria gemaakt worden; zo voorkomt u dat er zware metalen of gifstoffen in het water terechtkomen. Overigens kunt u in dierenspeciaalzaken producten kopen die zware metalen binden, maar voorkomen is uiteraard beter.

In de zomer kruipen ribbensalamanders vaak het land op. In de natuur gaan ze dan vaak in een zomerrust, waarbij ze weinig eten en bewegen. Door het water gedeeltelijk te verversen of de temperatuur te laten dalen gaan de dieren vaak weer het water in. Als dat niet lukt kunt u ze het beste overplaatsen in een terrarium. In het terrarium moeten vochtige en droge schuilplaatsen aanwezig zijn. Na de zomer kunnen de salamanders terug worden gezet in het aquarium. Als de salamanders het hele jaar door in een aquarium worden gehouden kunnen de dieren zich blijven voortplanten. Dit kan tot uitputting, en kortere levensduur, van de dieren leiden.

Net als veel andere soorten salamanders, houdt ook de Spaanse ribbensalamander van wat koelere temperaturen. Een temperatuur van vijftien tot twintig graden Celsius is prima; in de winter mag deze dalen naar tien tot vijftien graden Celsius. Bij watertemperaturen boven de twintig graden willen de ribbensalamanders eerder het water verlaten. Om het water op de juiste temperatuur te houden kunt u gebruik maken van een aquariumkoeler, die u in de aquariumspeciaalzaak kunt kopen.

De Spaanse ribbensalamander kent een dag- en nachtritme. U kunt hiervoor gebruik maken van natuurlijk daglicht, mits de middagzon niet direct op het verblijf van uw salamanders kan schijnen. U kunt het terrarium of aquarium wel op een plaats met ochtendzon plaatsen. Let er dan op dat de temperatuur niet te langdurig oploopt. U kunt ook TL, PL of spaarlampen gebruiken. Dit zorgt er tevens voor dat de waterplanten goed groeien.

Verzorgen en hanteren

Beperk contact met de mensenhuid tot een minimum; de mensenhuid is veel warmer dan het dier, waardoor hittestress kan optreden. Bovendien is de huid van de salamander kwetsbaar. Moet u desondanks de salamander toch oppakken, was dan eerst de handen of trek dunne vinyl handschoenen aan. Gebruik geen latex handschoenen want deze kunnen giftig zijn voor de salamanderhuid. Zorg er voor dat uw handen vochtig zijn bij het hanteren, zodat u de huid van de salamander niet beschadigt. Was na afloop uw handen opnieuw als u geen handschoenen hebt gebruikt: ribbensalamanders hebben giftige klieren. Vindt u de salamander te glad om in de handpalm te houden, gebruik dan een schepnetje of een vochtige doek. U kunt de salamander vervoeren in een plastic zak of bak met veel lucht en weinig water.

Controleer regelmatig de waterkwaliteit met behulp van testkits. Ververs elke week ongeveer een derde van het water met nieuw, koud water. Een paar keer per jaar moet de bodem van het landgedeelte ververs worden. Spoel het filter regelmatig uit in het water dat u uit het aquarium hebt gehaald bij het verversen van het water. Hoe vaak dit nodig is, hangt af van de bezetting van uw aquarium.

Voeding

Salamanders zijn roofdieren en eten voornamelijk (levend) dierlijk voer. Het zijn geen kieskeurige eters en eten meestal elk prooidier dat in de bek past. Voer niet te vaak niet-levend voer of voederdieren die snel sterven; prooidieren die niet bewegen worden vaak genegeerd, waardoor er al snel veel afval ontstaat. Als niet-levend voer kunt u gehakt en stukjes runderhart of visfilet, garnalen en gepelde mosselen aanbieden. U kunt het voer in dit geval met een voedertang geven; als u daarmee wiebelt, bootst u een levende prooi na. Kiest u er voor om niet levend voedsel aan te bieden, verwijder de restanten daarvan dan twee uur na het aanbieden. Ook niet opgegeten levende prooidieren kunt u het beste verwijderen.

Wilt u uw Spaanse ribbensalamander levende prooidieren aanbieden, kies dan voor bijvoorbeeld (rode) muggenlarven, watervlooien, beekvlokkreeftjes, *Artemia* (pekelkreeftjes), regenwormen, naaktslakken, maden, krekels of *Tubifex*. Spoel *Tubifex* wel grondig voordat u ze in het water van de salamanders gooit, levende wormpjes zakken naar de bodem en kunt u zo gemakkelijk scheiden van de dode wormpjes. Kiest u voor rode muggenlarven, let er dan op dat de larven niet als een brij in de verpakking liggen en dat ze, als u ze hebt overgebracht in water, beginnen rond te zwemmen en zich snel ingraven in het substraat. Dode muggenlarven beschimmelen snel en zijn niet geschikt als voer voor de salamanders. Geef steeds kleine hoeveelheden voer. Het is belangrijk om gevarieerd te voeren om ervoor te zorgen dat de dieren gezond blijven. Om er zeker van te zijn dat de salamander voldoende vitaminen en mineralen binnenkrijgt, kunt u de prooidieren die u op het land voert, bepoedern met een multivitaminen- en mineralenpreparaat, in het water spoelt dit van de voedseldieren af. Twee keer per week voeren volstaat voor de meeste volwassen salamanders. Let op dat alle salamanders voldoende voer krijgen. In de voortplantingstijd mag u intensiever voeren. Tijdens de winterrust en bij hoge temperaturen daarentegen eten ze weinig.

U kunt voor prooidieren en andere benodigdheden uitstekend terecht bij de gespecialiseerde dierenpeciaalzaak. Maar regenwormen kunt u ook prima zelf vangen vlak na een regenbui in uw gazon of ander grasveld door een mestvork in de grond te steken en deze op en neer te bewegen.

Hebt u salamanderlarven, dan hoeft u deze de eerste week niet te voeren. De larven leven dan nog van hun dooierzak. Daarna kunt u ze gaan voeren met levende prooidieren. Begin met naupliën van *Artemia* en pantoffeldiertjes. Na enkele weken kunt u overstappen op *Daphnia* (watervlooien). Let dan wel op dat daar geen *Cyclops sp.* (eenoogkreeftje) bij zit, dit kan sterfte door vraat veroorzaken. Als de larven wat groter worden, kunt u bijvoorbeeld *Artemia*, *Tubifex* en rode muggenlarven aanbieden. Als vuistregel kunt u gebruiken dat het prooidier niet groter mag zijn dan het oog van de larve. Zorg er voor dat er voortdurend voedsel aanwezig is in het aquarium, houd wel de waterkwaliteit goed in de gaten. Jonge salamanders moeten vooral voldoende regenwormen krijgen.

Voortplanting

In vergelijking met de vrouwtjes hebben mannetjes verdikte bovenarmen, een relatief langere staart en een slankere bouw. De mannetjes zijn vaak ook wat kleiner dan de vrouwtjes. Pas als de dieren bijna een jaar zijn, kunt u met zekerheid het geslacht vaststellen. De paring wordt gestimuleerd door een winterrust van enkele weken in koud water van vijf tot tien graden Celsius en een kortere daglengte. Ook water verversen met koud water kan ervoor zorgen dat de dieren gaan paren. In de natuur vindt de paring plaats van januari of februari tot mei; in gevangenschap loopt deze periode meestal van september tot mei. Het vrouwtje wordt tijdens de balts op de rug van het mannetje gedragen. Hierbij omklemt het mannetje met zijn voorpoten de voorpoten van het vrouwtje. Om beter grip op het vrouwtje te krijgen, is het mannetje in de paartijd uitgerust met verhoorde delen op de voorpoten. Dit worden paarborstels genoemd. Na de paring legt het vrouwtje binnen twee dagen zo'n 200 eitjes. De eitjes zijn wit en worden in groepjes tegen waterplanten, stenen, ander decoratiemateriaal en de ruiten afgezet. Na het afzetten kijken de ouders meestal niet meer om naar hun nageslacht. Om te voorkomen dat de ouders hun eieren of larven opeten is het beter ze in een apart aquarium te zetten. Afhankelijk van de temperatuur, die tussen de 17 en 22 graden Celsius moet liggen, komen de larven na één tot drie weken uit het ei. Schrik niet als de larven de eerste vijf dagen op de bodem van het aquarium liggen; dit is normaal. Als het water regelmatig verversen wordt, groeien de dieren snel. Na ongeveer 20 dagen worden de voorpoten zichtbaar en na 35 dagen de achterpoten. Als u ziet dat de uitwendige kieuwen verdwijnen, dan moet de waterstand omlaag gebracht worden en de opfokbak voorzien worden van een landgedeelte. Kannibalisme komt onder de larven veel voor, vooral als de dieren ondervoed zijn. U kunt dit tegengaan door de larven regelmatig op grootte te sorteren. De metamorfose kan tien tot twintig weken op zich laten wachten. De dieren zijn dan ongeveer vijf tot tien centimeter groot. Na een tot twee jaar zijn de Spaanse ribbensalamanders geslachtsrijp.

Ziekten en aandoeningen

Ziekten bij salamanders zijn vooral het gevolg van het binnenbrengen van zieke dieren bij gezonde dieren en van stress. Bij stress kunt u denken aan niet-optimale leefomstandigheden, zoals een slechte waterkwaliteit, een te vol aquarium of terrarium, en vangst en transport. Bij salamanders kunnen infecties voorkomen door virussen, bacteriën, schimmels of parasieten. Andere veelvoorkomende aandoeningen bij salamanders zijn huidzweren, bacteriële tuberculose, huidbeslag, darmuitstulping en vergiftiging. Ook kunnen er gezondheidsproblemen ontstaan als de salamander een vitaminen- en mineralentekort ontwikkelt. Het is daarom belangrijk om gevarieerd te voeren.

Eén van de eerste symptomen die een ziek dier vertoont, is het gebrek aan eetlust. Is er geen duidelijke reden waarom uw salamander niet of minder eet, ga er dan vanuit dat het dier ziek is.

Ook verwondingen en veranderingen in de structuur van de huid zijn aanwijzingen dat uw dier ziek is. Heeft uw dier verwondingen, behandel deze dan, tenzij deze het gevolg zijn van een vechtpartij; in dat geval helen de wonden doorgaans vanzelf. Ook als het vervellen afwijkend verloopt, kan dit er op duiden dat uw dier ziek is. Tenslotte kunt u de buikomvang van uw dier in de gaten houden: bij veel ziekten neemt de buikomvang flink toe als gevolg van buikwaterzucht. Een gezonde salamander zal wanneer deze wordt omgedraaid op zijn rug altijd snel weer terugdraaien.

Niet bij iedere dierenarts of dierenspecialzaak is kennis van salamanders aanwezig. Raadpleeg in geval van ziekte een gespecialiseerde dierenarts of laat u doorverwijzen. Probeer niet zo maar allerlei producten uit; meestal werkt dit niet en richt u meer schade aan dan dat u goed doet.

Benodigde ervaring

De Spaanse ribbensalamander is een eenvoudig te houden watersalamander. Voor het op een verantwoorde wijze houden van dit huisdier is geen specifieke ervaring nodig. Zorg er wel voor dat u zich van tevoren goed informeert over het opzetten van een aquarium of terrarium.

Aanschaf en kosten

U kunt ribbensalamanders aanschaffen bij kwekers, bijvoorbeeld op terrariumbeurzen. Voordeel is dat u dan precieze informatie over de dieren kunt krijgen. Daarnaast kunt u ribbensalamanders soms ook in de dierenspecialzaak aantreffen. Let er bij de koop op dat de dieren een levendige indruk maken; gezonde dieren zullen proberen te ontsnappen als ze gevangen worden. Salamanders mogen nooit kleine wondjes of schimmelplekken vertonen. Koop geen dieren uit een vervuilde of overbevolkte bak, zeker niet als er ook dode dieren aanwezig zijn. De ribben mogen niet duidelijk zichtbaar zijn, dan is het dier te sterk vermagerd. De Spaanse ribbensalamander is in zijn landen van herkomst beschermd. Koop uw dieren daarom uit nakweek en bewaar zorgvuldig de door de koper en verkoper ondertekende overdrachtsbewijzen of aankoopbon en houd een administratie bij van nota's en aankoopbonnen voor alle salamanders. Laat op de aankoopbon zetten wat de naam van de soort is, de datum van aankoop en het aantal aangeschafte exemplaren. Deze regels zijn het gevolg van een Europese richtlijn die gebieden en soorten beschermt (de Habitatrichtlijn, 1992). Laat nieuw gekochte dieren tenminste vier weken in quarantaine en vermijd in deze periode direct en indirect contact met de dieren die u al had. Desinfecteer schepnetjes en andere hulpmiddelen met behulp van bleekwater en spoel ze vervolgens grondig na met water.

U kunt een Spaanse ribbensalamander uit nakweek kopen voor enkele tientallen euro's. Een aquarium of terrarium kunt u kopen vanaf 100 euro, wat u er precies voor betaalt is afhankelijk van de grootte. Daarnaast moet u rekenen op kosten voor de inrichting van het aquarium of terrarium; een deel van deze kosten keert regelmatig terug. Andere terugkerende kosten zijn de uitgaven aan voer. Afhankelijk van wat u voert, bent u daar al snel enkele euro's tot enkele tientjes per week aan kwijt. Daarnaast kunt u voor kosten komen te staan als uw dier onverhoopt ziek wordt.

Aandachtspunten

- Overweeg om lid te worden van een liefhebbersvereniging. Hier kan men u helpen bij het vinden van een gespecialiseerde dierenarts of dierenspecialzaak. Bovendien kunt u hier ervaringen uitwisselen met collega-houders.

Fotografie: S. Bogaerts, Salamandervereniging

Bij het LICG kunt u terecht voor onafhankelijke en betrouwbare informatie over het 'houden van huisdieren'. Door het bieden van deze informatie en het organiseren van campagnes levert het LICG een bijdrage aan verbetering van de gezondheid en het welzijn van huisdieren in Nederland.

Versie: mei 2013

©LICG

Kijk voor de meest recente informatie op www.licg.nl